

# Database for the European Charter for Regional or Minority Languages

## BASQUE TRANSLATION OF THE CHARTER

### European Charter for Regional or Minority Languages<sup>1</sup>

#### Preamble

The member States of the Council of Europe signatory hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members, particularly for the purpose of safeguarding and realising the ideals and principles which are their common heritage;

Considering that the protection of the historical regional or minority languages of Europe, some of which are in danger of eventual extinction, contributes to the maintenance and development of Europe's cultural wealth and traditions;

Considering that the right to use a regional or minority language in private and public life is an inalienable right conforming to the principles embodied in the United Nations International Covenant on Civil and Political Rights, and according to the spirit of the Council of Europe Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms;

Having regard to the work carried out within the CSCE and in particular to the Helsinki Final Act of 1975 and the document of the Copenhagen Meeting of 1990;

Stressing the value of interculturalism and multilingualism and considering that the protection and encouragement of regional or minority languages should not be to the detriment of the official languages and the need to learn them;

Realising that the protection and promotion of regional or minority languages in the different countries and regions of Europe represent an important contribution to the building of a Europe based on the principles of democracy and cultural diversity within the framework of national sovereignty and territorial integrity;

Taking into consideration the specific conditions and historical traditions in the different regions of the European States,

Have agreed as follows:

### Erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen Europako ituna<sup>1</sup>

#### Hitzaurrea

Europako Kontseiluko kide diren eta Itun hau izenpetzen duten estatuek,

Kontuan harturik Europako Kontseiluaren helburua kide guztien arteko batasun sendoagoa lortzea dela, batez ere kideen ondare komuna osatzen duten idealak eta printzipioak babestu eta sustatzearren;

Kontuan harturik Europako erregioetako edo eremu urriko hizkuntza historikoen —horietako batzuk denborarekin galtzeko arriskuan daude— babesak Europako ohitura eta kultur aberastasuna mantendu eta garatzen laguntzen duela;

Kontuan harturik erregioetako edo eremu urriko hizkuntza bat bizitza pribatuan edo publikoan erabiltzea preskribiezinezko eskubidea dela, Nazio Batuen eskubide zibil eta politikoei buruzko Nazioarteko Itunean jasotako printzipioekin bat, eta Gizakiaren Eskubideen eta Oinarriko Askatasunen babeserako Europako Kontseiluaren Hitzarmenaren espirituarekin bat;

Aintzat harturik Europako Seguritasuneko eta Lankidetzako Biltzarrean egindako lana, eta, bereziki, Helsinkiko Azken Akta eta Kopenhageko 1990eko bilerako agiria;

Kulturartekotasunak eta eleaniztasunak duten balioa azpimarratuz, eta kontuan harturik erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak babestu eta sustatzea ez litzatekeela hizkuntza ofizialen eta horiek ikasteko beharizanaren kalterako egin beharko;

Jakitun izanda Europako erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak Europako eskualdeetan eta herrialdeetan babestu eta sustatzeak ekarpen garrantzitsua egiten diola demokraziaren eta kultur aniztasunaren printzipioetan oinarrituta eraikitako Europa eraikitzeari, nazioen subiranotasunaren eta lurralde-osotasunaren;

Aintzat harturik Europako eskualde bakoitzak dituen berariazko baldintzak eta berezko ohitura historikoak,

Ondokoa erabaki dute:

<sup>1</sup> CETS no. 148. The convention was adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 25 June 1992 and opened for signature on 5 November 1992 in Strasbourg. It entered into force on 1 March 1998, according to article 19. Authentic texts: English and French. See also *United Nations Treaty Series* vol. 2044, p. 575, reg. no. 35358.

<sup>1</sup> Non-official translation. Translation provided by Behatokia (Observatory of Linguistic Rights).

## PART I GENERAL PROVISIONS

### Article 1 – Definitions

For the purposes of this Charter:

- a “regional or minority languages” means languages that are:
  - i traditionally used within a given territory of a State by nationals of that State who form a group numerically smaller than the rest of the State’s population; and
  - ii different from the official language(s) of that State;it does not include either dialects of the official language(s) of the State or the languages of migrants;
- b “territory in which the regional or minority language is used” means the geographical area in which the said language is the mode of expression of a number of people justifying the adoption of the various protective and promotional measures provided for in this Charter;
- c “non-territorial languages” means languages used by nationals of the State which differ from the language or languages used by the rest of the State’s population but which, although traditionally used within the territory of the State, cannot be identified with a particular area thereof.

### Article 2 – Undertakings

- 1 Each Party undertakes to apply the provisions of Part II to all the regional or minority languages spoken within its territory and which comply with the definition in Article 1.
- 2 In respect of each language specified at the time of ratification, acceptance or approval, in accordance with Article 3, each Party undertakes to apply a minimum of thirty-five paragraphs or sub-paragraphs chosen from among the provisions of Part III of the Charter, including at least three chosen from each of the Articles 8 and 12 and one from each of the Articles 9, 10, 11 and 13.

### Article 3 – Practical arrangements

- 1 Each Contracting State shall specify in its instrument of ratification, acceptance or approval, each regional or minority language, or official language which is less widely used on the whole or part of its territory, to which the paragraphs chosen in accordance with Article 2, paragraph 2, shall apply.
- 2 Any Party may, at any subsequent time, notify the Secretary General that it accepts the obligations arising out of the provisions of any other paragraph of the Charter not already specified in its instrument of ratification, acceptance or approval, or that it will apply paragraph 1 of the present article to other

## 1. ZATIA XEDAPEN OROKORRAK

### 1. artikulua – Definizioak

Itun honen ondorioetarako:

- a “erregioetako edo eremu urriko hizkuntza” aipatzerakoan, hauek adierazi nahi dira:
  - i Estatu bateko lurraldean bertako biztanleek, Estatuko biztanleriaren barruan gutxiengoa izanik, tradizioz hitz egiten dituztenak; eta
  - ii hizkuntzok ez dira Estatu horretako hizkuntza ofizialak izango; erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen barruan ez dira sartuko estatuko hizkuntza ofizialaren dialektoak, ez etorkinen hizkuntzak;
- b “erregioetako edo eremu urriko hizkuntza erabiltzen den lurraldea” da Itun honetan aurreikusitako babes- eta sustapen-neurriak hartzea justifikatzeko besteko hiztun-kopurua duen hizkuntzaren geografia-eremua;
- c “lurralderik gabeko hizkuntzak” dira Estatuko gainontzeko biztanleek hitz egiten dituzten hizkuntzak, baina Estatuko lurraldean tradizioz hitz egiten dituen arren, bertako geografia-eremu jakin bati lotu ezin dakizkionak.

### 2. artikulua – Konpromisoak

- 1 Alde guztiek hartu dute II. zatiko xedapenak bakoitzaren lurraldean hitz egiten diren erregioetako edo eremu urriko hizkuntza guztiei aplikatzeko konpromisoa, baldin eta hizkuntzok 1. artikuluko definizioak betetzen badituzte.
- 2 Berretsi, onartu edo onesteko unean adierazitako hizkuntza guztiei dagokienez, 3. artikulurekin bat, Alde bakoitzak Itun honetako III. zatiko xedapenen artetik gutxienez hogeita hamabost paragrafo edo idatz-zati hautatu aplikatzeko konpromisoa hartu du; horietako hiru gutxienez 8 eta 12 artikuluetan hautatu behar dira, eta 9, 10, 11 eta 13 artikuluetan, berriz, bana.

### 3. artikulua – Modalitateak

1. Ituna sinatu duten Estatuek berretsi, onartu edo onesteko agirian zehaztu behar dute erregioetako edo eremu urriko hizkuntza bakoitza, edo bakoitzaren lurralde osoan edo horren zati batean eremu urriagoa duen hizkuntza ofizial bakoitza, eta horri 2. artikuluko 2. paragrafoarekin bat hautatutako paragrafoak ezarriko zaizkio.
- 2 Aldeek, geroagoko edozein unetan, berretsi, onartu edo onesteko agirian zehaztu zituzten paragrafoez aparte Ituneko beste edozein paragrafotako xedapenen ondoriozko betebeharrak onartzen dituztela jakinaraz diezaiketete Idazkaritza Nagusiari, edo artikuluko honetako 1. paragrafoa aplikatuko dietela beste

regional or minority languages, or to other official languages which are less widely used on the whole or part of its territory.

- 3 The undertakings referred to in the foregoing paragraph shall be deemed to form an integral part of the ratification, acceptance or approval and will have the same effect as from their date of notification.

#### *Article 4 – Existing regimes of protection*

- 1 Nothing in this Charter shall be construed as limiting or derogating from any of the rights guaranteed by the European Convention on Human Rights.
- 2 The provisions of this Charter shall not affect any more favourable provisions concerning the status of regional or minority languages, or the legal regime of persons belonging to minorities which may exist in a Party or are provided for by relevant bilateral or multilateral international agreements.

#### *Article 5 – Existing obligations*

Nothing in this Charter may be interpreted as implying any right to engage in any activity or perform any action in contravention of the purposes of the Charter of the United Nations or other obligations under international law, including the principle of the sovereignty and territorial integrity of States.

#### *Article 6 – Information*

The Parties undertake to see to it that the authorities, organisations and persons concerned are informed of the rights and duties established by this Charter.

## **PART II OBJECTIVES AND PRINCIPLES PURSUED IN ACCORDANCE WITH ARTICLE 2, PARAGRAPH 1**

#### *Article 7 – Objectives and principles*

- 1 In respect of regional or minority languages, within the territories in which such languages are used and according to the situation of each language, the Parties shall base their policies, legislation and practice on the following objectives and principles:
  - a the recognition of the regional or minority languages as an expression of cultural wealth;
  - b the respect of the geographical area of each regional or minority language in order to ensure that existing or new administrative divisions do not constitute an obstacle to the promotion of the regional or minority language in question;
  - c the need for resolute action to promote regional or minority languages in order to safeguard them;
  - d the facilitation and/or encouragement of the

erregioetako edo eremu urriko hizkuntza batzuei, edo lurralde osoan edo zati batean eremu urriagoa duten beste hizkuntza ofizial batzuei.

- 3 Aurreko paragrafoan aurreikusitako konpromisoak berrespen, onespen edo onarpenaren partetzat joko dira, eta ondorio berberak izango dituzte jakinarazten diren egunetik bertatik.

#### *4. artikulua – Dagoeneko badiren babes-estatusak*

- 1 Ezin da interpretatu Itun honetako ezin xedapenek Giza Eskubideen Europako Hitzarmenak bermatutako eskubideak mugatu edo indargabetzen dituenik.
- 2 Itun honetako xedapenak ez dituzte murrizten erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen egoera arautzen duten xedapen faboragarriagoak, ez eta gutxiengoetako kide diren pertsonen estatutu juridikoa ere; horiek Aldeetako batean dagoeneko existitzen dira edo alde biko edo alde anitzeko berariazko akordioetan jasota daude.

#### *5. artikulua – Dauden betebeharrak*

Itun honetako ezer ezin izango da interpretatu eskubidea ematen duenik Nazio Batuen Eskutitzaren helburuak edo nazioarteko zuzenbidearen beste betebeharrak batzuk, estatuen subiranotasunaren eta lurralde-osotasunaren printzipioa barne, urratzen dituen jardueraren bat hasi edo ekintzaren bati ekiteko.

#### *6. artikulua – Informazioa*

Aldeek konpromisoa hartu dute dagozkien agintari, erakunde eta pertsonen Itun honek ezartzen dituen eskubideen eta betebeharren informazioa jaso dezaten.

## **II. ZATIA**

### **2. ARTIKULUKO 1. PARAGRAFOAREKIN BAT LORTU NAHI DIREN HELBURUAK ETA PRINTZPIOAK**

#### *7. artikulua – Helburuak eta printzipioak*

- 1 Erregioetako edo eremu urriko hizkuntzei dagokienez, hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeetan eta hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, ondoko helburuak eta printzipioak izango dira aldean politika, legedia eta jardunaren oinarria:
  - a erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak aitortzea, kultur aberastasunaren erakusle dira eta;
  - b erregioetako edo eremu urriko hizkuntza bakoitzak hartzen duen geografia-eremua errespetatzea; hala, beraz, administrazio-banaketak, lehendik hor zeudenak nahiz berriak, ez dira oztopo izango erregioetako edo eremu urriko hizkuntza hori sustatzeko;
  - c erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak sustatzeko ekintza seguru baten beharra, hizkuntzok babestearren;
  - d erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak

- use of regional or minority languages, in speech and writing, in public and private life;
- e the maintenance and development of links, in the fields covered by this Charter, between groups using a regional or minority language and other groups in the State employing a language used in identical or similar form, as well as the establishment of cultural relations with other groups in the State using different languages;
  - f the provision of appropriate forms and means for the teaching and study of regional or minority languages at all appropriate stages;
  - g the provision of facilities enabling non-speakers of a regional or minority language living in the area where it is used to learn it if they so desire;
  - h the promotion of study and research on regional or minority languages at universities or equivalent institutions;
  - i the promotion of appropriate types of transnational exchanges, in the fields covered by this Charter, for regional or minority languages used in identical or similar form in two or more States.
- 2 The Parties undertake to eliminate, if they have not yet done so, any unjustified distinction, exclusion, restriction or preference relating to the use of a regional or minority language and intended to discourage or endanger the maintenance or development of it. The adoption of special measures in favour of regional or minority languages aimed at promoting equality between the users of these languages and the rest of the population or which take due account of their specific conditions is not considered to be an act of discrimination against the users of more widely-used languages.
  - 3 The Parties undertake to promote, by appropriate measures, mutual understanding between all the linguistic groups of the country and in particular the inclusion of respect, understanding and tolerance in relation to regional or minority languages among the objectives of education and training provided within their countries and encouragement of the mass media to pursue the same objective.
  - 4 In determining their policy with regard to regional or minority languages, the Parties shall take into consideration the needs and wishes expressed by the groups which use such languages. They are encouraged to establish bodies, if necessary, for the purpose of advising the authorities on all matters pertaining to regional or minority languages.
  - 5 The Parties undertake to apply, *mutatis mutandis*, the principles listed in paragraphs 1 to 4 above to non-territorial languages. However, as far as these languages are concerned, the nature
- bizitza publikoan eta pribatuan ahoz eta idatziz erabiltzea erraztu eta/edo sustatzea;
  - e Itun honek hartzen dituen esparruetan, harremanak sortu eta garatzea erregioetako edo eremu urriko hizkuntza erabiltzen duten taldeen eta Estatu berean hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten beste talde batzuen artean, bai eta kultur harremanak sortzea beste hizkuntza batzuek erabiltzen dituzten Estatuko beste talde batzuekin ere;
  - f erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak irakasteko eta ikasteko modu eta bitarteko egokiak jartzea, egoki iriztitako maila guztietan;
  - g bitartekoak jartzea erregioetako edo eremu urriko hizkuntza hitz egiten den eremu batean bizi baina hizkuntza hori hitz egiten ez dutenen esku, nahi izanez gero hizkuntza hori ikas dezaten;
  - h erregioetako edo eremu urriko hizkuntzei buruzko azterketak eta ikerketak sustatzea unibertsitateetan edo erakunde baliokideetan;
  - i Itun honek biltzen dituen arloetan, nazioz gaindiko elkartruckerako era egokiak sustatzea, estatu bitan edo gehiagotan modu berean edo antzekoan erabiltzen diren erregioetako edo eremu urriko hizkuntzentzat.
- 2 Aldeek konpromisoa hartu dute ezabatzeko, oraindik egin ez badute, erregioetako edo eremu urriko hizkuntza bat erabiltzeko egon daitezkeen bereizketa, bazterkeria, murriztapen edo lehenetasun justifikatu gabe oro, alegia, hizkuntza hori ahultzea edo hori mantendu edo garatzea arriskuan jartzea helburutzat izan dezaketenak. Erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen aldeko neurri bereziak hartzea ez da hartuko eremu zabalagoa duten hizkuntzetako hiztunen aurkako diskriminazio-ekintzatzat, neurri horien helburua erregioetako edo eremu urriko hizkuntzok erabiltzen dituztenen eta gainontzeko herritarren arteko berdintasuna bultzatzea edo hiztun horien egoera partikularrak aintzat hartzea bada.
  - 3 Aldeek konpromisoa hartu dute, neurri egokiak erabilia, herrialde guztiko hizkuntza-taldeen arteko elkar ulertzea sustatzeko. Horretarako, batez ere, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen errespetua eta horienganako ulermena eta tolerantzia jasoko dute herrialdean eskaintzen den hezkuntzan eta prestakuntzaren helburuen artean, eta helburu bera lortzera animatuko dituzte komunikabideak.
  - 4 Aldeek konpromisoa hartu dute erregioetako edo eremu urriko hizkuntzei buruzko politikak definitzerakoan kontuan hartzeko hizkuntza horiek erabiltzen dituzten taldeek adierazitako beharrianak eta gurariak. Aldeei eskatu zaie, beharrezkoa denean, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzekin zerikusia duten gaien buruz agintariak aholkatzeko organoak sortzeko.
  - 5 Aldeek konpromisoa hartu dute 1etik 4rako paragrafoetan zerrendatutako printzipioak mutatis mutandis aplikatzeko lurralderik gabeko hizkuntzei. Alabaina, hizkuntza horien kasuan,

and scope of the measures to be taken to give effect to this Charter shall be determined in a flexible manner, bearing in mind the needs and wishes, and respecting the traditions and characteristics, of the groups which use the languages concerned.

**PART III  
MEASURES TO PROMOTE THE USE  
OF REGIONAL OR MINORITY LANGUAGES  
IN PUBLIC LIFE IN ACCORDANCE WITH  
THE UNDERTAKINGS ENTERED INTO  
UNDER ARTICLE 2, PARAGRAPH 2**

*Article 8 – Education*

- 1 With regard to education, the Parties undertake, within the territory in which such languages are used, according to the situation of each of these languages, and without prejudice to the teaching of the official language(s) of the State:
    - a i to make available pre-school education in the relevant regional or minority languages; or
    - ii to make available a substantial part of pre-school education in the relevant regional or minority languages; or
    - iii to apply one of the measures provided for under i and ii above at least to those pupils whose families so request and whose number is considered sufficient; or
    - iv if the public authorities have no direct competence in the field of pre-school education, to favour and/or encourage the application of the measures referred to under i to iii above;
  - b i to make available primary education in the relevant regional or minority languages; or
  - ii to make available a substantial part of primary education in the relevant regional or minority languages; or
  - iii to provide, within primary education, for the teaching of the relevant regional or minority languages as an integral part of the curriculum; or
  - iv to apply one of the measures provided for under i to iii above at least to those pupils whose families so request and whose number is considered sufficient;
- c i to make available secondary education in the relevant regional or minority languages; or
  - ii to make available a substantial part of secondary education in the relevant regional or minority languages; or
  - iii to provide, within secondary education, for the teaching of the relevant regional or minority languages as an integral part of the

Itun hau burutzeko hartu beharreko neurrien izaera eta irismena modu malguan ezarriko dira, hizkuntzok erabiltzen dituzten taldeen beharrianak eta gurariak kontuan hartuta, eta horien ohiturak eta ezaugarriak errespetatuz.

**III. ZATIA  
ERREGIOETAKO EDO EREMU URRIKO  
HIZKUNTZAK BIZITZA PUBLIKOAN  
ERABILTZEAREN ALDEKO NEURRIAK, 2.  
ARTIKULUKO 2. PARAGRAFOA BETEZ  
HARTUTAKO KONPROMISOEKIN HARTU  
BEHARREKOAK**

*8. artikulua – Irakaskuntza*

- 1 Irakaskuntzaren arloan, hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeari dagokionez, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera eta Estatuko hizkuntza ofizialen irakaskuntzari kalterik egin gabe, ondoko konpromisoak hartu dituzte aldeek:
    - a i eskolaurreko hezkuntza kasuan kasuko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo
    - ii eskolaurreko hezkuntzaren zati handi bat kasuan kasuko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo
    - iii aurreko i eta ii puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten familietako ikasleei, horien kopurua nahikotzat jotzen bada; edo
    - iv herri-agintariek eskolaurreko hezkuntzan eskumen zuzenik ez badute, aurreko i puntutik iii puntura bitartean jasotako neurriak aplikatzea erraztea eta/edo sustatzea;
  - b i lehen mailako irakaskuntza kasuan kasuko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo
  - ii lehen mailako irakaskuntzaren zati handi bat kasuan kasuko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea; edo
  - iii lehen mailako irakaskuntzaren barruan, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza curriculumaren parte izatea ezartzea; edo
  - iv aurreko hiru puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten familietako ikasleei, horien kopurua nahikotzat jotzen bada;
- c i bigarren mailako irakaskuntza kasuan kasuko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo
  - ii bigarren mailako irakaskuntzaren zati handi bat kasuan kasuko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea; edo
  - iii bigarren mailako irakaskuntzaren barruan, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza curriculumaren parte izatea

- curriculum; or
- iv to apply one of the measures provided for under i to iii above at least to those pupils who, or where appropriate whose families, so wish in a number considered sufficient;
- d i to make available technical and vocational education in the relevant regional or minority languages; or
- ii to make available a substantial part of technical and vocational education in the relevant regional or minority languages; or
- iii to provide, within technical and vocational education, for the teaching of the relevant regional or minority languages as an integral part of the curriculum; or
- iv to apply one of the measures provided for under i to iii above at least to those pupils who, or where appropriate whose families, so wish in a number considered sufficient;
- e i to make available university and other higher education in regional or minority languages; or
- ii to provide facilities for the study of these languages as university and higher education subjects; or
- iii if, by reason of the role of the State in relation to higher education institutions, sub-paragraphs i and ii cannot be applied, to encourage and/or allow the provision of university or other forms of higher education in regional or minority languages or of facilities for the study of these languages as university or higher education subjects;
- f i to arrange for the provision of adult and continuing education courses which are taught mainly or wholly in the regional or minority languages; or
- ii to offer such languages as subjects of adult and continuing education; or
- iii if the public authorities have no direct competence in the field of adult education, to favour and/or encourage the offering of such languages as subjects of adult and continuing education;
- g to make arrangements to ensure the teaching of the history and the culture which is reflected by the regional or minority language;
- h to provide the basic and further training of the teachers required to implement those of paragraphs a to g accepted by the Party;
- i to set up a supervisory body or bodies responsible for monitoring the measures taken and progress achieved in establishing or developing the teaching of regional or minority languages and for drawing up periodic reports
- ezartzea; edo
- iv aurreko hiru puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten ikasleei – edo, horrela ez bada, horien familiek nahi badute –, horien kopurua nahikotzat jotzen bada;
- d i lanbide-heziketa kasuan kasuko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo
- ii lanbide-heziketaren zati handi bat kasuan kasuko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea; edo
- iii lanbide-heziketaren barruan, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza curriculumaren parte izatea ezartzea; edo
- iv aurreko hiru puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten ikasleei –edo, horrela ez bada, horien familiek nahi badute–, horien kopurua nahikotzat jotzen bada;
- e i unibertsitate mailako irakaskuntza edo beste goi-mailako irakaskuntza-motak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan ezartzea; edo
- ii hizkuntzok unibertsitateko edo goi-mailako irakaskuntzaren ikasgai gisa ikastea ezartzea; edo
- iii Estatuak goi-mailako irakaskuntzako erakundeekiko duen zeregina dela eta, i) eta ii) idatz-zatiak ezin izango balira aplikatu, ondokoak ezartzea suspertu eta/edo baimentzea: erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan unibertsitate mailako edo goi-mailako bestelako irakaskuntza-motak, edo hizkuntzok unibertsitatean edo goi-mailako irakaskuntzako beste erakunde batzuetan ikasi ahal izateko bitartekoak;
- f i beharrezkoak diren xedapenak ematea, helduen hezkuntzako edo hezkuntza iraunkorreko ikastaroak hein handi batean edo osorik erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan eskaintzea bermatu dadin; edo
- ii hizkuntza horiek proposatzea helduen hezkuntzako edo hezkuntza iraunkorreko ikasgai gisa; edo
- iii herri-agintariak ez badute eskumen zuzenik helduen hezkuntzan, hizkuntza horiek irakastea erraztu eta/edo sustatzea helduen hezkuntzaren edo hezkuntza iraunkorraren barruan;
- g erregioetako edo eremu urriko hizkuntzek adierazten duten historia eta kultura irakasten dela bermatzeko xedapenak ematea;
- h irakasleen beharrezko hasierako eta etengabeko prestakuntza bermatzea, Ituna sinatzen duen Alde bakoitzak a)-tik g)-rako idatz-zatietatik onartutakoak aplikatzeko;
- i kontrolerako organo bat edo gehiago sortzea, eta horren ardura izango da erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza ezartzeko edo garatzeko hartu diren neurrien eta egin diren aurrerapenen jarraipena egitea,

of their findings, which will be made public.

- 2 With regard to education and in respect of territories other than those in which the regional or minority languages are traditionally used, the Parties undertake, if the number of users of a regional or minority language justifies it, to allow, encourage or provide teaching in or of the regional or minority language at all the appropriate stages of education.

### *Article 9 – Judicial authorities*

- 1 The Parties undertake, in respect of those judicial districts in which the number of residents using the regional or minority languages justifies the measures specified below, according to the situation of each of these languages and on condition that the use of the facilities afforded by the present paragraph is not considered by the judge to hamper the proper administration of justice:

- a in criminal proceedings:
  - i to provide that the courts, at the request of one of the parties, shall conduct the proceedings in the regional or minority languages; and/or
  - ii to guarantee the accused the right to use his/her regional or minority language; and/or
  - iii to provide that requests and evidence, whether written or oral, shall not be considered inadmissible solely because they are formulated in a regional or minority language; and/or
  - iv to produce, on request, documents connected with legal proceedings in the relevant regional or minority language, if necessary by the use of interpreters and translations involving no extra expense for the persons concerned;
- b in civil proceedings:
  - i to provide that the courts, at the request of one of the parties, shall conduct the proceedings in the regional or minority languages; and/or
  - ii to allow, whenever a litigant has to appear in person before a court, that he or she may use his or her regional or minority language without thereby incurring additional expense; and/or
  - iii to allow documents and evidence to be produced in the regional or minority languages, if necessary by the use of interpreters and translations;
- c in proceedings before courts concerning administrative matters:
  - i to provide that the courts, at the request of one of the parties, shall conduct the proceedings in the regional or minority languages; and/or

eta puntu horiei buruz aldian-aldian txostenak egitea; txostenok jendaurrean jarriko dira.

- 2 Irakaskuntzaren arloan, eta erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak tradizioz erabiltzen diren eskualdeetatik kanpo dauden lurraldeei dagokienez, aldeek konpromisoa hartu dute, erregioetako edo eremu urriko hizkuntza baten hitzun-kopuruak hori justifikatzen badu, eta irakaskuntzaren maila egokietan, irakaskuntza erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan egitea edo hizkuntza bera irakastea baimendu, sustatu edo ezartzeko.

### *9. artikulua – Justizia*

- 1 Jarraian zehazten diren neurriak hartzea justifikatzeko besteko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hitzun-kopurua duten agintari judizialen barrutiei dagokienez, zenbait konpromiso hartu dituzte aldeek, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, eta baldintza batekin, alegia, paragrafo honek eskaintzen dituen aukerez baliatzeak ez dezala epaileak hartu justizia ondo administratzeko oztopotzat. Hauek dira konpromisoak:

- a prozesu penaletan:
  - i jurisdikzio-organoek, aldeetako batek eskatuta, prozesua erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan gara dezatela ezartzea; eta/edo
  - ii erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan hitz egiteko eskubidea bermatzea akusatuari; eta/edo
  - iii errekerimenduak edo frogak, idatzizkoak zein ahozkoak, erregioetako edo eremu urriko hizkuntza batean formulatuta egote hutsagatik onartezinak ez izatea ezartzea; eta/edo
  - iv erregioetako edo eremu urriko hizkuntza horietan ematea, hala eskatuz gero, prozedura judizial bati lotutako egintzak, beharrezkoa bada interpreteak eta itzultzaileak erabilita, eta interesatuei inolako gastu gehigarrikerik eragin gabe.
- b prozesu zibiletan;
  - i jurisdikzio-organoek, aldeetako batek eskatuta, prozesua erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan gara dezatela ezartzea; eta/edo
  - ii Alde bat auzitegi baten aurrean bertaratu behar denean, bere erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan hitz egitea baimentzea alde horri, hori dela-eta gastu osagarriekin aurre egin behar izan gabe; eta/edo
  - iii dokumentuak eta frogak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan aurkeztea baimentzea, beharrezkoa bada interpreteak eta itzultzaileak erabilita;
- c administrazio-arloan eskudunak diren jurisdikzioen aurreko prozesuetan:
  - i jurisdikzioek, auzi-bidean parte hartzen duen aldeetako batek eskatuta, prozesua erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan gara dezatela ezartzea; eta/edo

- ii to allow, whenever a litigant has to appear in person before a court, that he or she may use his or her regional or minority language without thereby incurring additional expense; and/or
  - iii to allow documents and evidence to be produced in the regional or minority languages, if necessary by the use of interpreters and translations;
  - d to take steps to ensure that the application of sub-paragraphs i and iii of paragraphs b and c above and any necessary use of interpreters and translations does not involve extra expense for the persons concerned.
- 2 The Parties undertake:
- a not to deny the validity of legal documents drawn up within the State solely because they are drafted in a regional or minority language; or
  - b not to deny the validity, as between the parties, of legal documents drawn up within the country solely because they are drafted in a regional or minority language, and to provide that they can be invoked against interested third parties who are not users of these languages on condition that the contents of the document are made known to them by the person(s) who invoke(s) it; or
  - c not to deny the validity, as between the parties, of legal documents drawn up within the country solely because they are drafted in a regional or minority language.
- 3 The Parties undertake to make available in the regional or minority languages the most important national statutory texts and those relating particularly to users of these languages, unless they are otherwise provided.
- ii alde bat epaitegi baten aurrean bertaratu behar denean, bere erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan hitz egitea baimentzea alde horri, hori dela-eta gastu osagarriei aurre egin behar izan gabe; eta/edo
  - iii dokumentuak eta frogak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan sortzea baimentzea, beharrezkoa bada interpreteak eta itzultzaileak erabilia;
  - d neurriak hartzea, b eta c idatz-zatietako i eta iii idatz-zatien aplikazioak eta interpreteen eta itzulpenen balizko erabilerak ez diezaien gastu osagarririk ekarri interesatuei.
- 2 Aldeek hartu dituzten konpromisoak:
- a Estatu batean ezarritako egintza juridikoen baliozkotasuna ez baztertzea, egintzok erregioetako edo eremu urriko hizkuntza batean erredaktatuta egote hutsagatik; edo
  - b Estatu batean ezarritako egintza juridikoen, aldean artean, duten baliozkotasuna ez baztertzea, egintzok erregioetako edo eremu urriko hizkuntza batean erredaktatuta egote hutsagatik, eta egintzok hizkuntza hori hitz egiten ez duten hirugarren interesatuen aurka erabili ahal izango direla ezartzea, baldin eta egintzaren edukia erabiltzen duenak berak jakinarazten badie; edo
  - c Estatu batean ezarritako egintza juridikoen, aldean artean, duten baliozkotasuna ez baztertzea, egintzok erregioetako edo eremu urriko hizkuntza batean erredaktatuta egote hutsagatik.
- 3 Aldeek konpromisoa hartu dute erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan emateko Estatuko lege-testurik garrantzitsuenak eta hizkuntza horien erabiltzaileei bereziki dagozkienak, testuok beste modu batean erabilgarri daudenean izan ezik.

*Article 10 – Administrative authorities and public services*

- 1 Within the administrative districts of the State in which the number of residents who are users of regional or minority languages justifies the measures specified below and according to the situation of each language, the Parties undertake, as far as this is reasonably possible:
- a i to ensure that the administrative authorities use the regional or minority languages; or
  - ii to ensure that such of their officers as are in contact with the public use the regional or minority languages in their relations with persons applying to them in these languages; or
  - iii to ensure that users of regional or minority languages may submit oral or written applications and receive a reply in these languages; or
  - iv to ensure that users of regional or minority
- 10. artikulua – Administrazioko agintariak eta zerbitzu publikoak*
- 1 Jarraian zehazten diren neurriak hartzea justifikatzeko besteko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztun-kopurua duten Administrazioko agintarien barrutiei dagokienez, eta hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, zenbait konpromiso hartu dituzte aldeek, posiblea den neurrian; hain zuzen ere hauek:
- a i administrazioko agintariak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituztela zaintzea; edo
  - ii jendearekin harremana duten agintari horien agenteek eurongana hizkuntza horietan jotzen duten pertsonekin erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituztela zaintzea; edo
  - iii erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek eskaerak ahoz zein idatziz aurkez ditzaketela eta erantzuna hizkuntza horietan jaso dezaketela zaintzea; edo
  - iv erregioetako edo eremu urriko



- languages may submit oral or written applications in these languages; or
- v to ensure that users of regional or minority languages may validly submit a document in these languages;
- b to make available widely used administrative texts and forms for the population in the regional or minority languages or in bilingual versions;
  - c to allow the administrative authorities to draft documents in a regional or minority language.
- 2 In respect of the local and regional authorities on whose territory the number of residents who are users of regional or minority languages is such as to justify the measures specified below, the Parties undertake to allow and/or encourage:
- a the use of regional or minority languages within the framework of the regional or local authority;
  - b the possibility for users of regional or minority languages to submit oral or written applications in these languages;
  - c the publication by regional authorities of their official documents also in the relevant regional or minority languages;
  - d the publication by local authorities of their official documents also in the relevant regional or minority languages;
  - e the use by regional authorities of regional or minority languages in debates in their assemblies, without excluding, however, the use of the official language(s) of the State;
  - f the use by local authorities of regional or minority languages in debates in their assemblies, without excluding, however, the use of the official language(s) of the State;
  - g the use or adoption, if necessary in conjunction with the name in the official language(s), of traditional and correct forms of place-names in regional or minority languages.
- 3 With regard to public services provided by the administrative authorities or other persons acting on their behalf, the Parties undertake, within the territory in which regional or minority languages are used, in accordance with the situation of each language and as far as this is reasonably possible:
- a to ensure that the regional or minority languages are used in the provision of the service; or
  - b to allow users of regional or minority languages to submit a request and receive a reply in these languages; or
  - c to allow users of regional or minority languages to submit a request in these languages.
- hizkuntzetako hiztunek eskaerak ahoz zein idatziz aurkez ditzaketela zaintzea; edo
- v erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek hizkuntza horietan idatzitako agiri bat balio osoz aurkez dezaketela zaintzea;
- b maiz erabiltzen diren formularioak eta administrazio-testuak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan, edo bertsiio elebidunetan, jartzea jendearen eskueran;
  - c dokumentuak erregioetako edo eremu urriko hizkuntza batean erredaktatzea baimentzea administrazioako agintariei.
- 2 Jarraian zehazten diren neurriak justifikatzeko besteko erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztun-kopurua duten lurraldeetako toki eta eskualde mailako agintariei dagokienez, ondokoak baimendu eta/edo sustatzeko konpromisoa hartu dute aldeek:
- a erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera eskualde edo toki mailako administrazioan;
  - b erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek eskaerak ahoz zein idatziz aurkezteko duten aukera;
  - c eskualdeko taldeek beren testu ofizialak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere argitaratzea;
  - d tokiko taldeek beren testu ofizialak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere argitaratzea;
  - e erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako eskualdeko taldeek beren batzarretako eztabaidetan erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzea, baina ez da baztertuko, hala ere, Estatuko hizkuntza ofizialak erabiltzea;
  - f erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako tokiko taldeek beren batzarretako eztabaidetan erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzea, baina ez da baztertuko, hala ere, Estatuko hizkuntza ofizialak erabiltzea;
  - g erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako toponimiako ohiko formak eta zuzenak erabili edo onartzea, beharrezkoa bada hizkuntza ofizialetako izendapenekin batera.
- 3 Administrazioako agintariak edo horien kontura jarduten diren beste pertsona batzuek bermatzen dituzten zerbitzu publikoei dagokienez, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen diren lurraldeetan, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera eta hori posiblea den neurrian, konpromisoa hauek hartu dituzte Ituna sinatzen duten aldeek:
- a zerbitzua ematerakoan erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen direla zaintzea; edo
  - b eskaerak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan aurkeztu eta erantzuna hizkuntza horietan jasotzea baimentzea hizkuntzetako hiztunei; edo
  - c eskaerak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan aurkeztea baimentzea hizkuntzetako hiztunei.

- |  |   |
|--|---|
| <p>4 With a view to putting into effect those provisions of paragraphs 1, 2 and 3 accepted by them, the Parties undertake to take one or more of the following measures:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a translation or interpretation as may be required;</li> <li>b recruitment and, where necessary, training of the officials and other public service employees required;</li> <li>c compliance as far as possible with requests from public service employees having a knowledge of a regional or minority language to be appointed in the territory in which that language is used.</li> </ul> <p>5 The Parties undertake to allow the use or adoption of family names in the regional or minority languages, at the request of those concerned.</p> | <p>4 Aldeek onartu dituzten 1, 2 eta 3 paragrafoetako xedapenak martxan jartzearren, ondoko neurrietako bat edo batzuk hartzera konprometitu dira:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a idatzizko edo ahozko itzulpena egitera, eskatuz gero;</li> <li>b funtzionarioak eta bestelako agente publikoak kopuru nahikoan erreklutatzea, edo, beharrezkoa bada, horiek prestatzera;</li> <li>c erregioetako edo eremu urriko hizkuntza bat ezagutzen duten agente publikoek destinoa hizkuntza hori erabiltzen den lurraldeetan izateko egin ditzaketan eskariak asetzea, ahal den neurrian.</li> </ul> <p>5 Aldeek konpromisoa hartu dute, interesdunek hala eskatuz gero, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako patronimikoak erabili edo hartzea baimentzeko.</p> |
|--|---|

### Article 11 – Media

- |  |  |
|--|--|
| <p>1 The Parties undertake, for the users of the regional or minority languages within the territories in which those languages are spoken, according to the situation of each language, to the extent that the public authorities, directly or indirectly, are competent, have power or play a role in this field, and respecting the principle of the independence and autonomy of the media:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a to the extent that radio and television carry out a public service mission: <ul style="list-style-type: none"> <li>i to ensure the creation of at least one radio station and one television channel in the regional or minority languages; or</li> <li>ii to encourage and/or facilitate the creation of at least one radio station and one television channel in the regional or minority languages; or</li> <li>iii to make adequate provision so that broadcasters offer programmes in the regional or minority languages;</li> </ul> </li> <li>b i to encourage and/or facilitate the creation of at least one radio station in the regional or minority languages; or <ul style="list-style-type: none"> <li>ii to encourage and/or facilitate the broadcasting of radio programmes in the regional or minority languages on a regular basis;</li> </ul> </li> <li>c i to encourage and/or facilitate the creation of at least one television channel in the regional or minority languages; or <ul style="list-style-type: none"> <li>ii to encourage and/or facilitate the broadcasting of television programmes in the regional or minority languages on a regular basis;</li> </ul> </li> <li>d to encourage and/or facilitate the production and distribution of audio and audiovisual works in the regional or minority languages;</li> <li>e i to encourage and/or facilitate the creation and/or maintenance of at least one newspaper in the regional or minority</li> </ul> | <p><i>11. artikulua – Komunikabideak</i></p> <p>1 Aldeek zenbait konpromiso hartu dituzte erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunei dagokienez, hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeetan, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, eta agintari publikoek, modu zuzenean edo zeharkakoan, arlo horretan boterea edo eginkizunen bat duten neurrian, beti ere komunikabideen independentzia eta autonomia printzipioak errespetatuz. Konpromisoak hauek dira:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a irratia eta telebista zerbitzu publikoak diren neurrian: <ul style="list-style-type: none"> <li>i gutxienez irrati-estazio eta telebista-kate bana sortzea erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan; edo</li> <li>ii erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez irrati-estazio eta telebista-kate bana sortzea sustatu eta/edo erraztea; edo</li> <li>iii beharrezkoak diren xedapenak ematea difusioaren arduradunek erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan egindako emisioak programatu ditzaten;</li> </ul> </li> <li>b i erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez irrati-estazio bat sortzea sustatu eta/edo erraztea; edo <ul style="list-style-type: none"> <li>ii irrati-programak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan modu erregularrean emititzea sustatu eta/edo erraztea;</li> </ul> </li> <li>c i erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez telebista-kate bat sortzea sustatu eta/edo erraztea; edo <ul style="list-style-type: none"> <li>ii telebista-programak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan modu erregularrean zabaltzea sustatu eta/edo erraztea;</li> </ul> </li> <li>d erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako egindako entzunezko eta ikus-entzunezko materialen ekoizpena eta zabalkundea sustatu eta/edo erraztea;</li> <li>e i erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez prentsa-organo bat sortu eta/edo mantentzea sustatu eta/edo erraztea; edo</li> </ul> |
|--|--|

- languages; or
- ii to encourage and/or facilitate the publication of newspaper articles in the regional or minority languages on a regular basis;
- f i to cover the additional costs of those media which use regional or minority languages, wherever the law provides for financial assistance in general for the media; or
    - ii to apply existing measures for financial assistance also to audiovisual productions in the regional or minority languages;
  - g to support the training of journalists and other staff for media using regional or minority languages.
- 2 The Parties undertake to guarantee freedom of direct reception of radio and television broadcasts from neighbouring countries in a language used in identical or similar form to a regional or minority language, and not to oppose the retransmission of radio and television broadcasts from neighbouring countries in such a language. They further undertake to ensure that no restrictions will be placed on the freedom of expression and free circulation of information in the written press in a language used in identical or similar form to a regional or minority language. The exercise of the above-mentioned freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.
- 3 The Parties undertake to ensure that the interests of the users of regional or minority languages are represented or taken into account within such bodies as may be established in accordance with the law with responsibility for guaranteeing the freedom and pluralism of the media.

### *Article 12 – Cultural activities and facilities*

- 1 With regard to cultural activities and facilities – especially libraries, video libraries, cultural centres, museums, archives, academies, theatres and cinemas, as well as literary work and film production, vernacular forms of cultural expression, festivals and the culture industries, including inter alia the use of new technologies – the Parties undertake, within the territory in which such languages are used and to the extent that the public authorities are competent, have power or play a role in this field:

- ii prentsa-artikuluak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan modu erregularrean argitaratzea sustatu eta/edo erraztea;
- f i erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituzten komunikabideen kostu osagarriak estaltzea, legeak komunikabideentzat, orokorrean, finantza-laguntzarik ezarrita duenean; edo
    - ii dauden finantza-laguntzak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan sortutako ikus-entzunezko ekoizpenei ere ematea;
  - g erregioetako edo eremu urriko hizkuntzan lan egiten duten komunikabideentzako kazetarien eta beste langile batzuen prestakuntza bultzatzea.
- 2 Aldeak konpromisoa hartu dute erregioetako edo eremu urriko hizkuntza edo antzekoa hitz egiten duten hurbileko herrialdeetako biztanleek irratia eta telebista-emisioak modu zuzenean jasotzeko askatasuna izango dutela bermatzeko, bai eta hurbileko herrialdeek hizkuntza horretan egin ditzaketen irratia- eta telebista-emisioen aurka ez egiteko ere. Konpromisoa hartu dute, bestalde, erregioetako edo eremu urriko hizkuntza batean edo antzekoan sortutako informazioaren adierazpen-askatasuna eta horren zirkulazio askea dela-eta idatzizko prentsari ez zaiola inolako murrizketarik ezarriko zaintzeko. Aipatutako askatasunak erabiltzeak betebeharrak eta erantzukizunak dakartza, eta legez ezarritako zenbait formalitate, baldintza, murriztapen edo zehapenen menpe egon daiteke. Horiek guztiak beharrezko neurriak dira, gizarte demokratiko batean, segurtasun nazionalerako, lurralde-osotasunerako edo segurtasun publikorako, ordenaren defentsarako eta krimenaren prebentziorako, osasunaren edo moralaren babeserako, hurkoaren ospearen eta eskubideen babeserako, isilpeko informazioak zabaltzea eragozteko, edo botere judizialaren agintea edo inpartzialtasuna bermatzeko.
- 3 Aldeek konpromisoa hartu dute erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunen interesak ordezkatuta egon daitezen edo aintzat har daitezen komunikabideen askatasuna eta pluraltasuna bermatzeko egitekoa duen legearekin bat sor daitezkeen egituretan.

### *12. artikulua – Kultur jarduerak eta ekipamenduak*

- 1 Kultur jarduerari eta ekipamenduei dagokienez – bereziki, liburutegiak, bideotekak, kultur zentroak, museoak, akademi artxiiboak, antzokiak eta zinemak, literaturako eta zinema-ekoizpeneko lanak, kultura herrikoien adierazpenerako lanak, jaialdiak, kultur industriak, eta batez ere teknologia berrien erabilera kontuan hartuta—, zenbait konpromiso hartu dituzte aldeek, hizkuntza horiek erabiltzen diren lurraldeari dagokionez, eta agintari publikoak arlo horretan eskumena, boterea edo egitekoa duten neurrian. Konpromiso hauek

- a to encourage types of expression and initiative specific to regional or minority languages and foster the different means of access to works produced in these languages;
  - b to foster the different means of access in other languages to works produced in regional or minority languages by aiding and developing translation, dubbing, post-synchronisation and subtitling activities;
  - c to foster access in regional or minority languages to works produced in other languages by aiding and developing translation, dubbing, post-synchronisation and subtitling activities;
  - d to ensure that the bodies responsible for organising or supporting cultural activities of various kinds make appropriate allowance for incorporating the knowledge and use of regional or minority languages and cultures in the undertakings which they initiate or for which they provide backing;
  - e to promote measures to ensure that the bodies responsible for organising or supporting cultural activities have at their disposal staff who have a full command of the regional or minority language concerned, as well as of the language(s) of the rest of the population;
  - f to encourage direct participation by representatives of the users of a given regional or minority language in providing facilities and planning cultural activities;
  - g to encourage and/or facilitate the creation of a body or bodies responsible for collecting, keeping a copy of and presenting or publishing works produced in the regional or minority languages;
  - h if necessary, to create and/or promote and finance translation and terminological research services, particularly with a view to maintaining and developing appropriate administrative, commercial, economic, social, technical or legal terminology in each regional or minority language.
- 2 In respect of territories other than those in which the regional or minority languages are traditionally used, the Parties undertake, if the number of users of a regional or minority language justifies it, to allow, encourage and/or provide appropriate cultural activities and facilities in accordance with the preceding paragraph.
- 3 The Parties undertake to make appropriate provision, in pursuing their cultural policy abroad, for regional or minority languages and the cultures they reflect.
- hartu dituzte:
- a erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen adierazpidea eta berezko ekimenak sustatzea, eta hizkuntza horietan sortutako lanak eskuratzeko bitartekoak erraztea;
  - b erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan sortutako lanak beste hizkuntza batzuetan eskuratzeko bitartekoak erraztea, eta, horretarako, itzulpen-, bikoizketa-, postsinkronizazio-, eta azpitulazio-lanak lagundu eta garatzea;
  - c beste hizkuntza batzuetan sortutako lanak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan eskuratzeko bitartekoak erraztea, eta, horretarako, itzulpen-, bikoizketa-, postsinkronizazio-, eta azpitulazio-lanak lagundu eta garatzea;
  - d zenbait kultur jarduera abiarazteko edo horiei laguntzeko ardura duten organismoek beren ekimeneko edo beraiek laguntzen dituzten ekimenetan erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen ezagutza eta erabilera neurri egokian integratzen dutela zaintzea.
  - e erregioetako edo eremu urriko hizkuntza, bai eta beste biztanleen hizkuntzak ere, menperatzen dituen pertsonala zenbait kultur jarduera abiarazteko edo horiei laguntzeko ardura duten organismoen eskueran jartzen laguntzea;
  - f ekipamenduak hornitzerakoan eta kultur jarduerak programatzerakoan, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunen ordezkariak zuzeneko parte-hartzea izan dezatela bultzatzea;
  - g erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan sortutako lanak bildu, gordailuan jaso eta aurkeztu edo argitaratzeko ardura duen organismo baten edo gehiagoren sorrera suspertu eta/edo erraztea;
  - h beharrezkoa bada, itzulpen-zerbitzuak eta terminologia-ikerketako zerbitzuak sortzea eta/edo sustatu eta finantzatzea, batez ere, erregioetako edo eremu urriko hizkuntza bakoitzean administrazio-, merkataritza-, ekonomia-, gizarte-, teknologia- edo legeterminologia egokia mantendu eta garatzearen.
- 2 Erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak tradizioz erabiltzen diren lurraldeak ez direnei dagokienez, aldeek konpromisoa hartu dute, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzako hiztunen kopuruak horrelakorik justifikatzen badu, kultur jarduera eta ekipamendu egokiak sustatu eta/edo ezartzeko, aurreko paragrafoarekin bat.
- 3 Aldeek konpromisoa hartu dute leku egokia emateko, beren atzerriko kultur politikan, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzei eta horiek islatzen duten kulturari.

*Article 13 – Economic and social life*

- 1 With regard to economic and social activities, the Parties undertake, within the whole country:
  - a to eliminate from their legislation any provision prohibiting or limiting without justifiable reasons the use of regional or minority languages in documents relating to economic or social life, particularly contracts of employment, and in technical documents such as instructions for the use of products or installations;
  - b to prohibit the insertion in internal regulations of companies and private documents of any clauses excluding or restricting the use of regional or minority languages, at least between users of the same language;
  - c to oppose practices designed to discourage the use of regional or minority languages in connection with economic or social activities;
  - d to facilitate and/or encourage the use of regional or minority languages by means other than those specified in the above subparagraphs.
- 2 With regard to economic and social activities, the Parties undertake, in so far as the public authorities are competent, within the territory in which the regional or minority languages are used, and as far as this is reasonably possible:
  - a to include in their financial and banking regulations provisions which allow, by means of procedures compatible with commercial practice, the use of regional or minority languages in drawing up payment orders (cheques, drafts, etc.) or other financial documents, or, where appropriate, to ensure the implementation of such provisions;
  - b in the economic and social sectors directly under their control (public sector), to organise activities to promote the use of regional or minority languages;
  - c to ensure that social care facilities such as hospitals, retirement homes and hostels offer the possibility of receiving and treating in their own language persons using a regional or minority language who are in need of care on grounds of ill-health, old age or for other reasons;
  - d to ensure by appropriate means that safety instructions are also drawn up in regional or minority languages;
  - e to arrange for information provided by the competent public authorities concerning the rights of consumers to be made available in regional or minority languages.

*13. artikulua – Ekonomia- eta gizarte-bizitza*

- 1 Ekonomia- eta gizarte-jarduerei dagokienez, aldeek ondoko konpromisoak hartu dituzte, herrialde osorako:
  - a beren legedietatik kanpo uztea ekonomia- eta gizarte-bizitzari buruzko dokumentuetan erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzeko aukera, arrazoi justifikagarririk gabe, debekatzen edo mugatzen duen xedapen oro, batez ere lan-kontratueta eta dokumentu teknikoetan, esaterako, produktuak edo ekipamenduak erabiltzeko jarraibideetan.
  - b enpresen barne-araudietan eta egintza pribatueta erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera baztertu edo mugatzen duen ezein klausula sartzea debekatzea, gutxienez hizkuntza bera hitz egiten dutenen artean;
  - c ekonomia- eta gizarte-jardueretan erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera ahultzeko asmoa duten praktiken aurka egitea;
  - d aurreko idatz-zatietan azaldutako bitartekoak baino beste batzuk erabilita, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera erraztu eta/edo sustatzea.
- 2 Ekonomia- eta gizarte-jarduerei dagokienez, aldeek zenbait konpromisoa hartu dituzte, agintari publikoek eskumena duten neurrian, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen diren lurralderako, eta hori posiblea den neurrian. Konpromisoak hauek dira:
  - a finantza eta banaka arloetako arautegien bidez definitzea, merkataritzako erabilerarekin bateragarriak diren baldintzetan, ordainketa-aginduak (txekeak, truke-letrak, etab.) edo beste finantza-agiri batzuek idazterakoan eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzak erabiltzeko aukera ematen duten modalitateak, edo, horrelakorik ezean, prozesu hori martxan jarri dela zaintzea;
  - b zuzenean beren kontrolaren menpe dauden (sektore publikoa) ekonomia- eta gizarte-sektoreetan, erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera sustatzeko ekintzak egitea;
  - c ospitale, zaharren egoitza edo bestelako gizarte-ekipamenduetan, horietara osasuna, adina edo beste arrazoi batzuk direla-eta joan behar izan duten erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunei beren hizkuntzan hartu eta artatzeko aukera eskainiko dietela zaintzea;
  - d modalitate egokiak erabilita, segurtasun-kontsignak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere erredaktatuta egongo direla zaintzea;
  - e agintari eskudunek kontsumitzaileen eskubideei buruz eskainitako informazioak erregioetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere erabilgarri bilakatzea;

### Article 14 – Transfrontier exchanges

The Parties undertake:

- a to apply existing bilateral and multilateral agreements which bind them with the States in which the same language is used in identical or similar form, or if necessary to seek to conclude such agreements, in such a way as to foster contacts between the users of the same language in the States concerned in the fields of culture, education, information, vocational training and permanent education;
- b for the benefit of regional or minority languages, to facilitate and/or promote co-operation across borders, in particular between regional or local authorities in whose territory the same language is used in identical or similar form.

### 14. artikulua – Mugaz haraindiko elkartrukeak

Aldeek hartu dituzten konpromisoak:

- a hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten estatuak konprometitzen dituzten alde biko edo anitzeko akordioak aplikatzea, edo horiek amaitzen saiatzea, beharrezkoa bada, estatu horietan hizkuntza bereko hiztunen arteko harremanak erraztearren, bai kulturari, irakaskuntzan, lanbide-heziketan eta hezkuntza iraunkorrean;
- b erregioetako edo eremu urriko hizkuntzen alde, mugaz haraindiko lankidetzak erraztu eta/edo sustatzea, batez ere hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten eskualde edo toki mailako taldeen artean.

## PART IV APPLICATION OF THE CHARTER

### Article 15 – Periodical reports

- 1 The Parties shall present periodically to the Secretary General of the Council of Europe, in a form to be prescribed by the Committee of Ministers, a report on their policy pursued in accordance with Part II of this Charter and on the measures taken in application of those provisions of Part III which they have accepted. The first report shall be presented within the year following the entry into force of the Charter with respect to the Party concerned, the other reports at three-yearly intervals after the first report.
- 2 The Parties shall make their reports public.

### Article 16 – Examination of the reports

- 1 The reports presented to the Secretary General of the Council of Europe under Article 15 shall be examined by a committee of experts constituted in accordance with Article 17.
- 2 Bodies or associations legally established in a Party may draw the attention of the committee of experts to matters relating to the undertakings entered into by that Party under Part III of this Charter. After consulting the Party concerned, the committee of experts may take account of this information in the preparation of the report specified in paragraph 3 below. These bodies or associations can furthermore submit statements concerning the policy pursued by a Party in accordance with Part II.
- 3 On the basis of the reports specified in paragraph 1 and the information mentioned in paragraph 2, the committee of experts shall prepare a report for the Committee of Ministers. This report shall be accompanied by the comments which the Parties have been requested to make and may be made public by the

## IV. ZATIA ITUNAREN APLIKAZIOA

### 15. artikulua – Aldizkako txostenak

- 1 Jarraitutako politikari buruzko txostena aurkeztuko diote aldeek, aldian-aldian, Europako Kontseiluko idazkari nagusiari, Ministroen Kontseiluak ezarriko duen eran, eta Itun honetako II. zatiarekin bat. Aldeek III. zatiko xedapenetatik bere egin dituztenak aplikatzeko hartu dituzten neurriak buruzkoa izango da txosten hori. Alde bakoitzak Ituna berarentzat indarrean sartu ondoko lehenengo urtean aurkeztu behar du, beste txostenak, berriz, lehenengoa aurkeztu ondoren, hiru urtean behin aurkeztu behar dira.
- 2 Aldeek jendaurrean jarriko dituzte beren txostenak.

### 16. artikulua – Txostenen azterketa

- 1 15. artikuluan xedatutakoa betez Europako Kontseiluko idazkari nagusiari aurkeztuko zaizkion txostenak 17. artikuluan xedatutakoari jarraiki osatutako adituen batzordeak aztertuko ditu.
- 2 Ituna sinatu duen aldeetako baten lurraldean legez eraturako erakundeek eta elkarteek Alde horrek hartutako konpromisoen inguruko gaiez ohartarazi ahal izango dute adituen batzordea, Itun honetako III. zatia jarraiki. Alde interesatuari galdetu ondoren, adituen batzordeak aintzat har ditzake informazio horiek artikuluko honetako 3. paragrafoan aipatzen den txostena prestatzerakoan. Erakunde eta elkarte horiek, bestalde, Alde batek egindako politikari buruzko adierazpenak egin ahal izango dituzte, II. zatiarekin bat.
- 3 1. paragrafoan aipatutako txostenak eta 2. paragrafoan aipatutako informazioak oinarri hartuta, Ministroen Kontseiluentzako txosten bat prestatuko du adituen batzordeak. Txosten horri aldeei eskatutako zaizkien oharra gehituko zaizkio; horiek guztiak jendaurrean jarri ahal izango ditu Ministroen Kontseiluak.

Committee of Ministers.

- 4 The report specified in paragraph 3 shall contain in particular the proposals of the committee of experts to the Committee of Ministers for the preparation of such recommendations of the latter body to one or more of the Parties as may be required.
  - 5 The Secretary General of the Council of Europe shall make a two-yearly detailed report to the Parliamentary Assembly on the application of the Charter.
- 4 3. paragrafoan aipatutako txostenak adituen batzordeak Ministroen Kontseiluari egindako proposamenak jasoko ditu, bereziki, Kontseiluak, beharrezkoa bada, Alde bati edo batzuei egingo dizkien gomendioak prestatzearren.
  - 5 Europako Kontseiluko idazkari nagusiak bi urteko txosten xehatua, Itunaren aplikazioari buruzkoa, egingo dio Parlamentu-batzarrari.

#### *Article 17 – Committee of experts*

- 1 The committee of experts shall be composed of one member per Party, appointed by the Committee of Ministers from a list of individuals of the highest integrity and recognised competence in the matters dealt with in the Charter, who shall be nominated by the Party concerned.
  - 2 Members of the committee shall be appointed for a period of six years and shall be eligible for reappointment. A member who is unable to complete a term of office shall be replaced in accordance with the procedure laid down in paragraph 1, and the replacing member shall complete his predecessor's term of office.
  - 3 The committee of experts shall adopt rules of procedure. Its secretarial services shall be provided by the Secretary General of the Council of Europe.
- 1 Adituen batzordearen osaeran Alde bakoitzeko kide bana egongo da. Kide hori Ministroen Kontseiluak aukeratuko du Alde bakoitzak proposatutako zerrendako pertsonen artean; zerrenda horretan egongo direnak zuzentasun osoko pertsonak izango dira eta karta jorratzen dituen arloetan aintzatetsitako gaitasuna dutenak.
  - 2 Adituen batzordeko kideak sei urterako aukeratuko dira eta horien agintaldia berritu ahal izango da. Kide batek ezin badu bere agintaldia bete, 1. paragrafoan aurreikusitako prozedurari jarraiki ordezkatu da, eta hori ordezkatzeko izendatutako kideak lehengoaren agintaldia bukatuko du.
  - 3 Adituen batzordeak onartuko du bere barne-araudia. Batzorde horren idazkaritza Europako Kontseiluko idazkari nagusiak bermatuko du.

### **PART V FINAL PROVISIONS**

#### *Article 18*

This Charter shall be open for signature by the member States of the Council of Europe. It is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

#### *Article 19*

- 1 This Charter shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which five member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Charter in accordance with the provisions of Article 18.
- 2 In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Charter shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

#### *Article 20*

- 1 After the entry into force of this Charter, the Committee of Ministers of the Council of Europe

### **V. ZATIA AZKEN XEDAPENAK**

#### *18. artikulua*

Itun hau Europako Kontseiluko kide diren estatuek sina dezakete. Berretsi, onartu edo onetsi egin beharko da. Berretsi, onartu edo onesteko agiriak Europako Kontseiluko idazkari nagusiari utzi beharko zaizkio gordailuan.

#### *19. artikulua*

- 1 Itun hau Europako Kontseiluko bost kidek, 18. artikuluan xedatutakoaren arabera, Itunarekin konprometituta daudela onartzen duten egunetik zenbatzen hasita hiru hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunean sartuko da indarrean.
- 2 Itunarekin konpromisoa hartzeko prest daudela beranduago adierazten duten estatuen kasuan, berretsi, onartu edo onesteko agiria gordailuan utzi den egunetik zenbatzen hasita hiru hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunean sartuko da indarrean Itun hau.

#### *20. artikulua*

- 1 Itun hau indarrean sartu ondoren, Europako Kontseiluko Ministroen Lantaldeak bere esku

may invite any State not a member of the Council of Europe to accede to this Charter.

- 2 In respect of any acceding State, the Charter shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

#### Article 21

- 1 Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, make one or more reservations to paragraphs 2 to 5 of Article 7 of this Charter. No other reservation may be made.
- 2 Any Contracting State which has made a reservation under the preceding paragraph may wholly or partly withdraw it by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall take effect on the date of receipt of such notification by the Secretary General.

#### Article 22

- 1 Any Party may at any time denounce this Charter by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.
- 2 Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of six months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

#### Article 23

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council and any State which has acceded to this Charter of:

- a any signature;
- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c any date of entry into force of this Charter in accordance with Articles 19 and 20;
- d any notification received in application of the provisions of Article 3, paragraph 2;
- e any other act, notification or communication relating to this Charter.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Charter.

Done at Strasbourg, this 5th day of November 1992, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to any State invited to accede to this Charter.

izango du Europako Kontseiluko kide ez den edozein estaturi Itunari atxikitze gongbita egitea.

- 2 Itunarekin bat egin duen edozein estaturen kasuan, atxikitze-agiria Europako Kontseiluko idazkari nagusiari gordailuan utzi zaion egunetik zenbatzen hasita hiru hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunean sartuko da indarrean Itun hau.

#### 21. artikulua

- 1 Estatu guztiek, Ituna sinatzerakoan edo Ituna berretsi, onartu, onetsi edo horri atxikitze agiria gordailuan uzterakoan, erreserba bat edo gehiago aurkez diezaiekete Itun honetako 7. artikuluko 2tik 5erako paragrafoei. Ez da beste erreserbarik onartuko.
- 2 Aurreko paragrafoaren arabera erreserbaren bat aurkeztu duen edozein Estatu sinatzaileek erreserba hori osorik edo zati batean ken dezake; horretarako, jakinarazpen bat bidali behar dio Europako Kontseiluko idazkari nagusiari. Erreserba kentzeak idazkari nagusiak jakinarazpena jaso duen egunetik aurrera izango ditu ondorioak.

#### 22. artikulua

- 1 Alde guztiek, edozein unetan, Itun hau salatu dezakete; horretarako, jakinarazpen bat bidali behar diote Europako Kontseiluko idazkari nagusiari.
- 2 Salaketak idazkari nagusiak jakinarazpena jasotzen duen egunetik zenbatzen hasita sei hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunetik aurrera izango ditu ondorioak.

#### 23. artikulua

Europako Kontseiluko idazkari nagusiak Kontseiluko kide diren estatuei eta Itunari atxikitako estatu guztiei jakinaraziko dizkie:

- a sinadura guztiak;
- b Gordailuan utzi diren Ituna berretsi, onartu, onetsi edo horri atxikitze agiri oro;
- c Itun hau, 19 eta 20. artikuluei jarraiki, indarrean sartzen den data oro;
- d 3. artikuluko 2. paragrafoko xedapenak betez jasotako jakinarazpen oro;
- e Itun honekin zerikusia duen egintza, jakinarazpen edo komunikazio oro.

Horri guztiari jarraiki, behean sinatzen dutenek, horretarako behar bezala ahalmenduta, Itun hau sinatu dute.

Strasbourgen egina 1992ko azaroaren 5ean, frantsesez eta ingelesez, testu biak balio berekoak izanik, Europako Kontseiluko artxiboan jasoko den ale bakarrean. Europako Kontseiluko idazkari nagusiak kartaren kopia ziurtatuak bidaliko dizkie Europako Kontseiluko kide diren estatu guztiei eta Itun honi atxikitze gongbita egin zaien estatu guztiei.